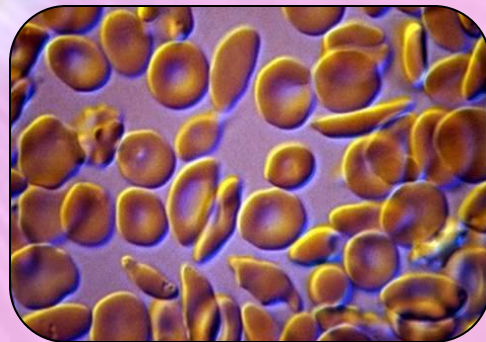
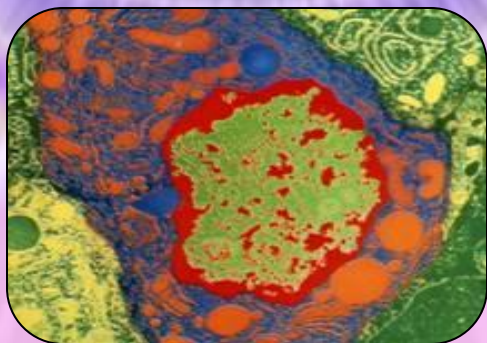
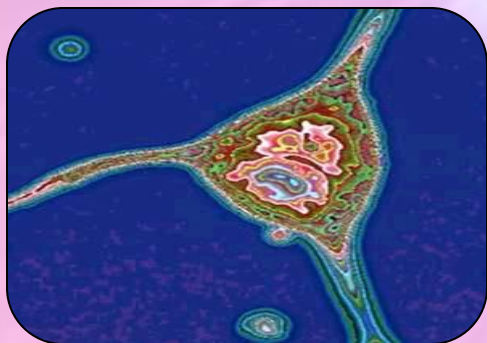

КЛІТИНА

План лекції

1. Особливості будови клітин еукаріот
2. Значення мембранних органел
3. Співвідношення площі цитоплазматичної мембрани до площі внутрішніх мембран
4. Особливості будови та хімічного складу плазматичної мембрани:
  - а). фосфоліпіди, гліколіпіди, сфінголіпіди
  - б). мембранні білки
  - в). глікокалікс.
5. Будова ядра:
  - а). хроматин
  - б). ядереце.
6. Будова та функції мітохондрій
7. Будова та функції хлоропластів

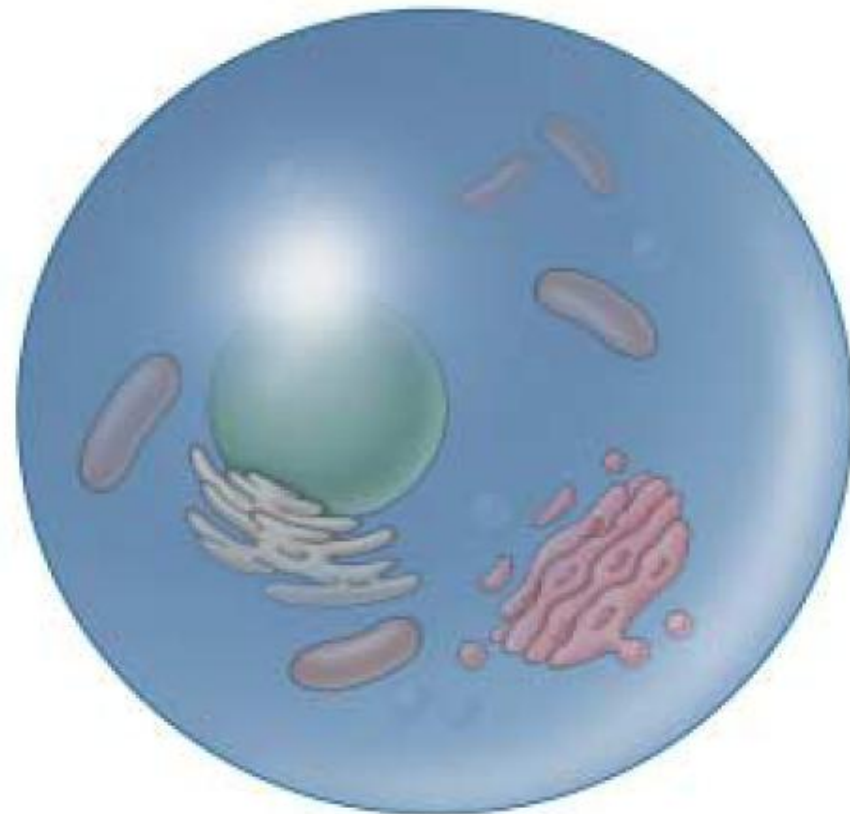
Еволюція еукаріотичної клітини (I)

Співвідношення площі та об'єму клітин

Зі збільшенням клітини, її об'єм зростає швидше, за площу її поверхні...

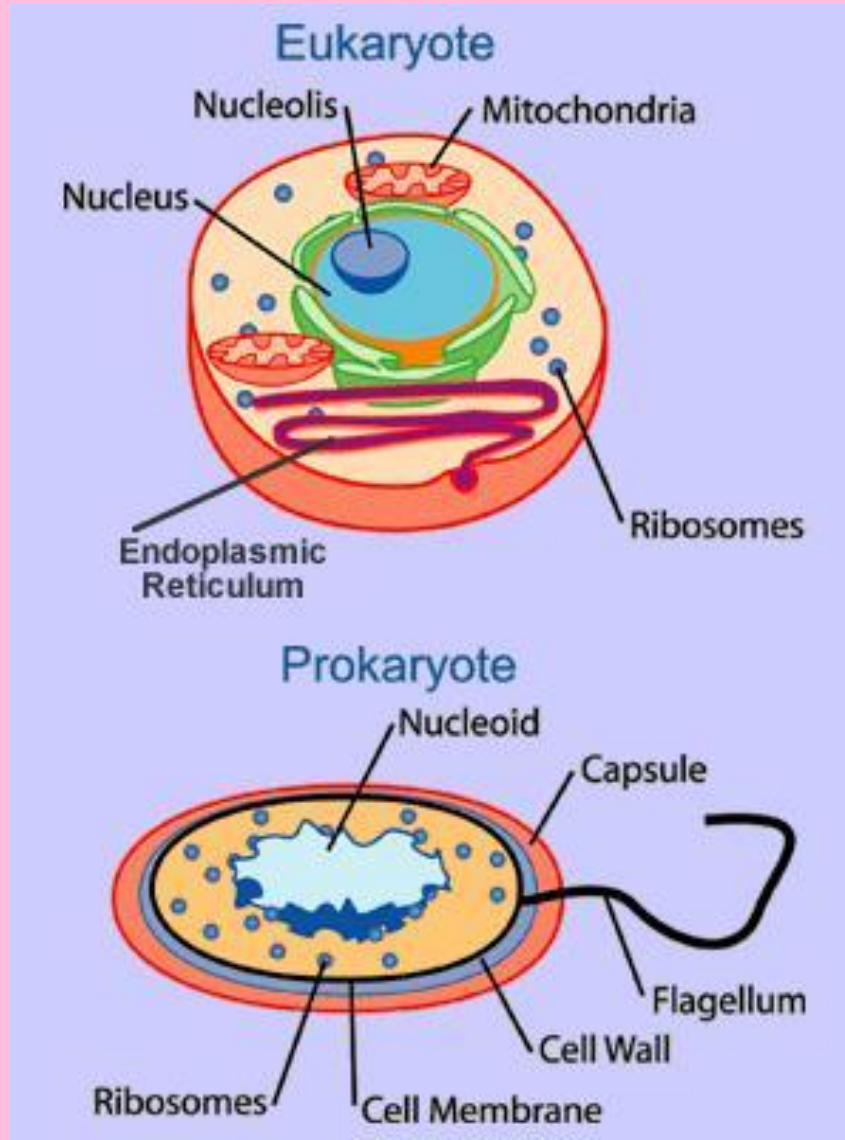
ВІДПОВІДНО

...площа поверхні клітини має бути достатньою для забезпечення життєвого об'єму клітини.

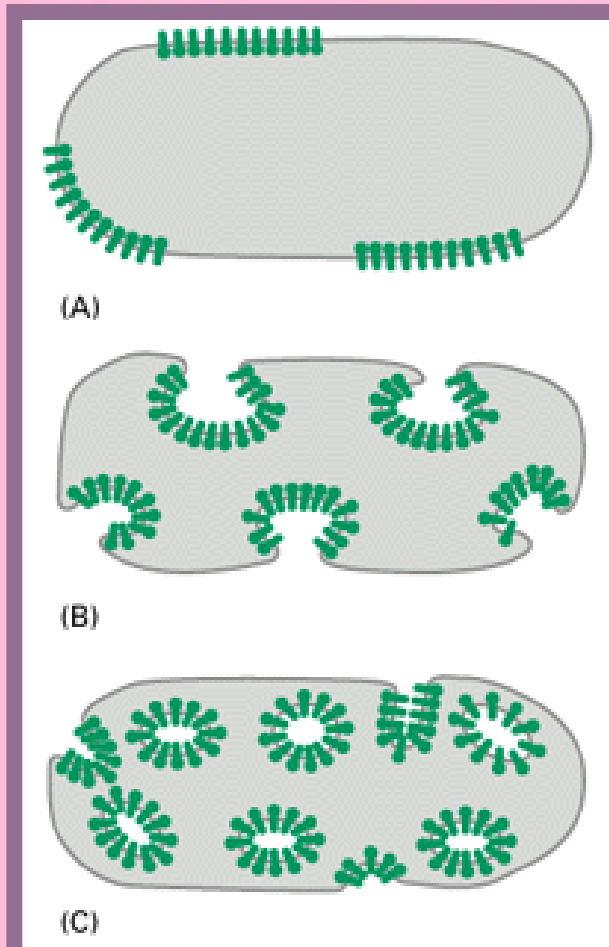

Радіус клітини, см	1	10
Площа поверхні клітини, см ²	12,57	1257
Об'єм клітини, см ³	4,189	4189

Клітини прокаріотів та еукаріотів

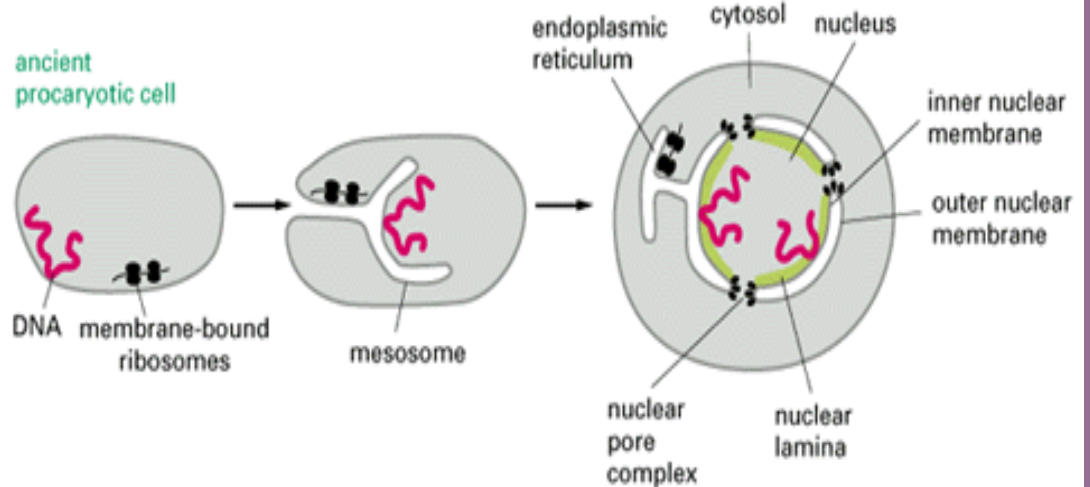

Еволюція мембранних органел

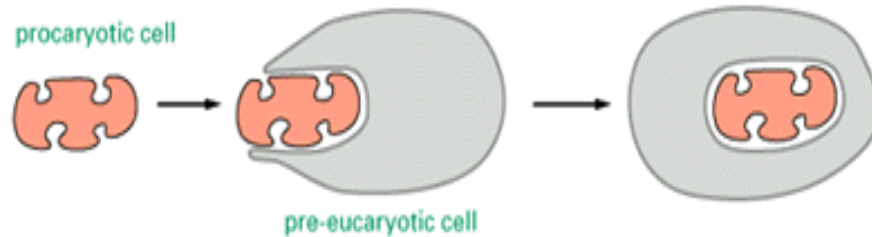

Деякі спеціалізовані мембрани бактерій

(A) PROPOSED EVOLUTIONARY PATHWAY FOR NUCLEUS AND ENDOPLASMIC RETICULUM

(B) PROPOSED EVOLUTIONARY PATHWAY FOR MITOCHONDRIA

Гіпотези еволюційного походження хлоропластів, мітохондрій, ЕПР та ядра

Функції клітин

1

Подразливість

2

Провідність

3

Скоротливість

4

Поглинання та
засвоєння речовин

5

Секреція

6

Екскреція

7

Дихання

8

Ріст і розмноження

Структурно-функціональні системи клітини

1

Система збереження, відтворення та реалізації генетичної інформації (ядро)

2

Система проміжного обміну (гіалоплазма або цитозоль)

3

Рецепторно-бар'єрно-транспортна система (плазмалема)

4

Система синтезу, сегрегації та внутрішньоклітинного транспорту полімерів (крім НК) – вакулярна сист., (ЕПС, КГ, лізосоми, везикули)

5

Каркасно-рухова система цитоскелету (ЕПС)

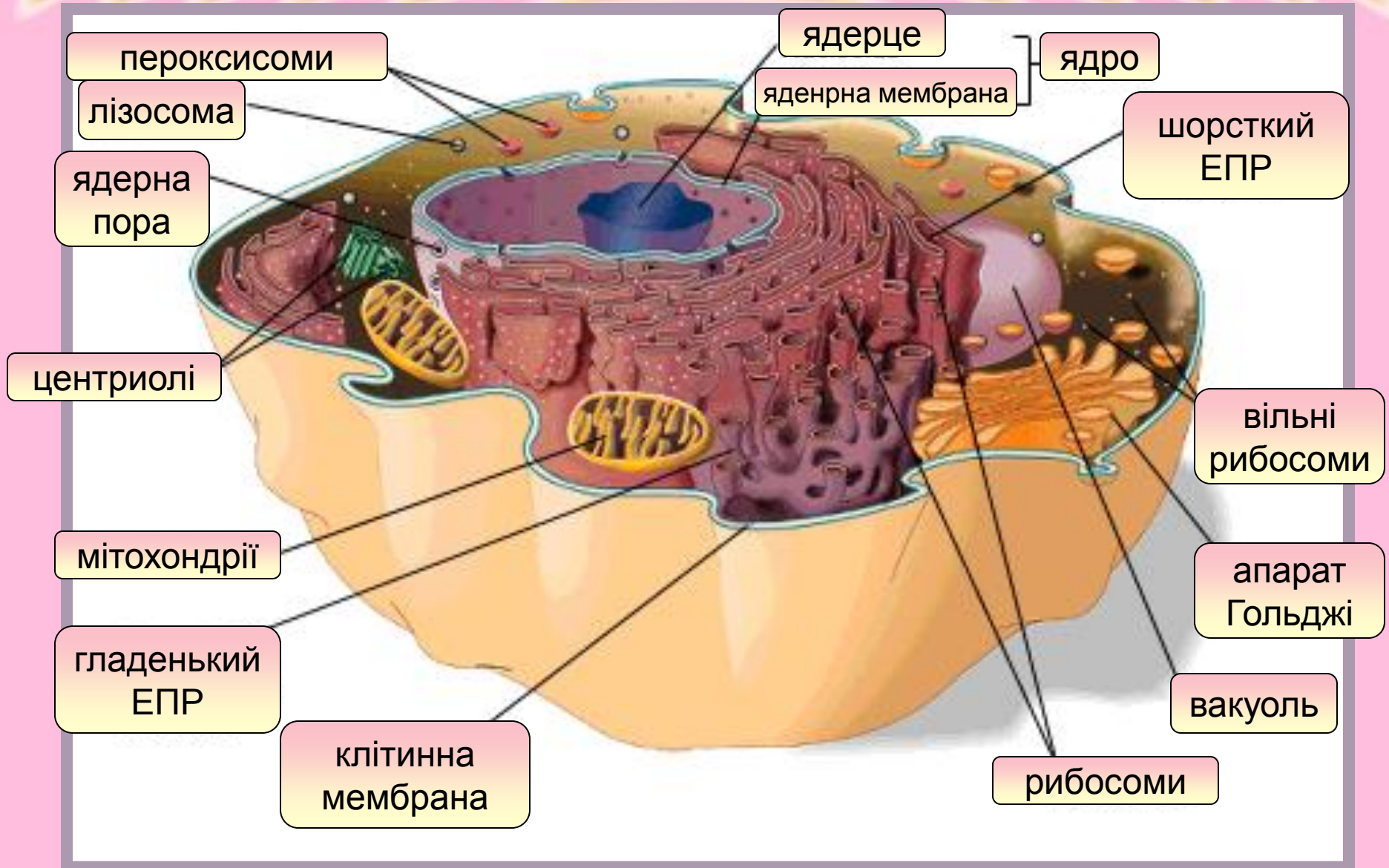
6

Система енергозабезпечення (мітохондрії)

7

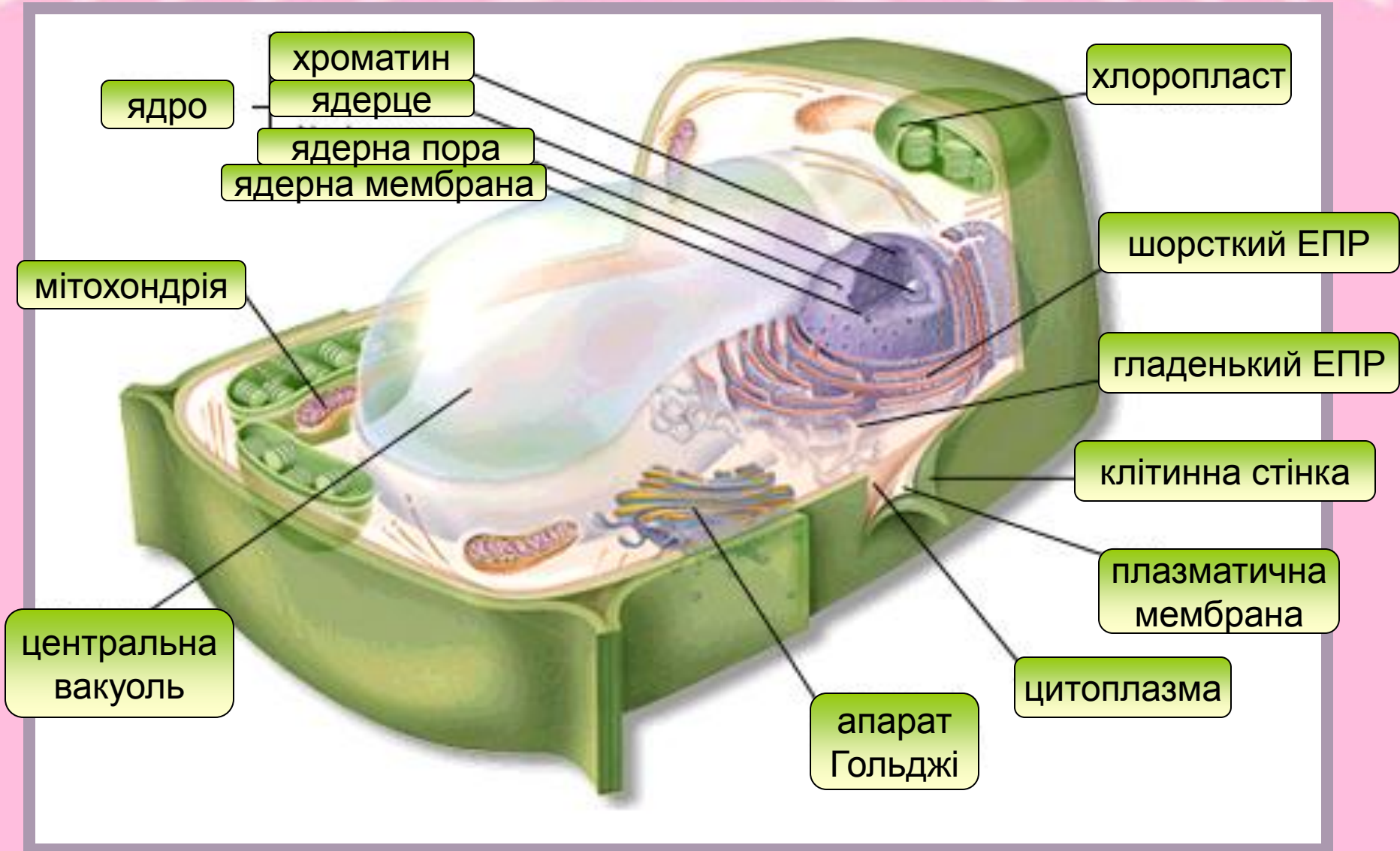
Система фотосинтезу (хлоропласти у рослин)

Схема тваринної клітини

Схема рослинної клітини

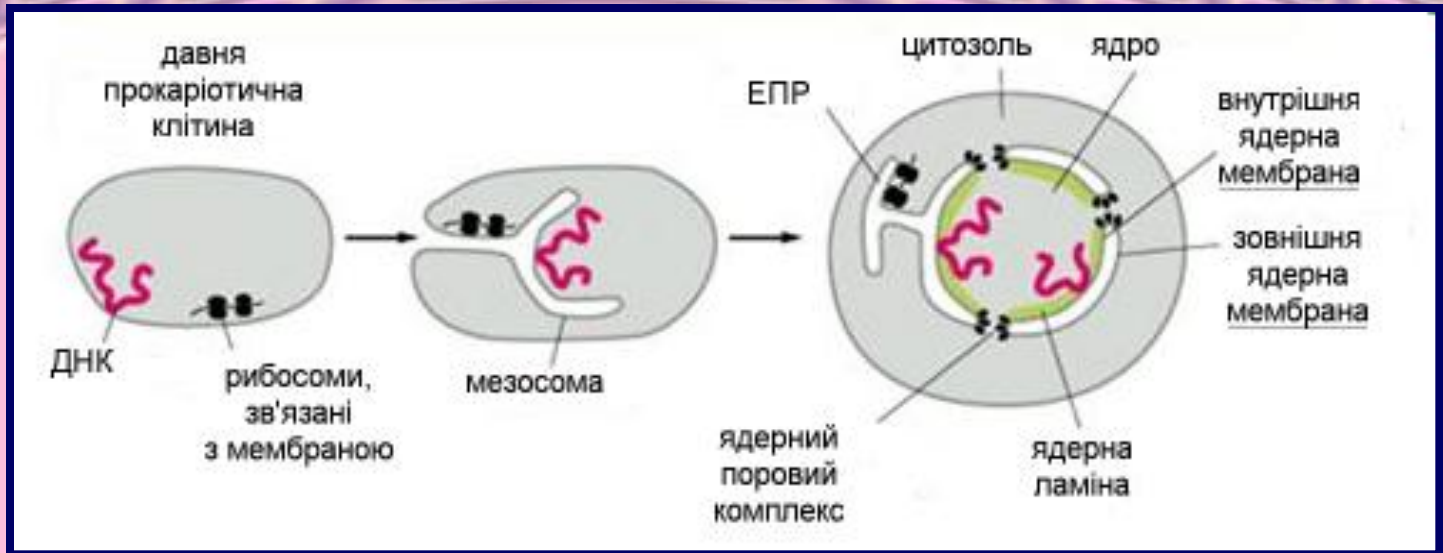
Відносні об'єми головних внутрішньоклітинних компартментів в типовій клітині печінки

Внутрішньоклітинний компартмент	% від загального об'єма клітини	Приблизна кількість на одну клітину
Цитозоль	54	1
Мітохондрії	22	1700
Цистерни гранулярного ЕПР	9	1
Цистерни гладенького ЕПР	6	1
Ядро	6	1
Пероксисоми	1	400
Лізосоми	1	300
Ендосоми	1	200

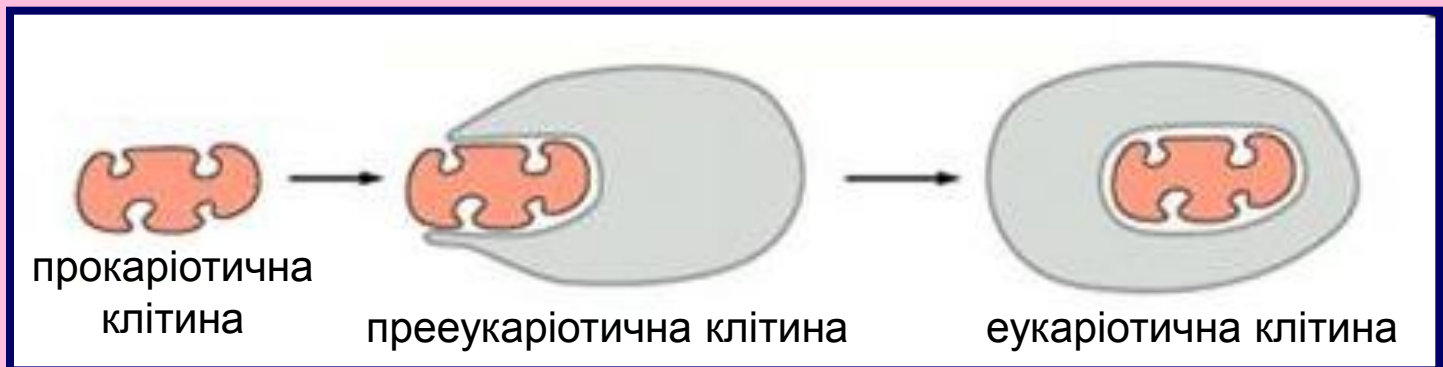
Відносна кількість мембран різних типів у двох еукаріотичних клітинах

Тип мембрани	% від загальної кількості клітинних мембран	
	<u>Печінка</u> <u>Гепатоцит</u>	<u>Підшлункова залоза</u> <u>Екзокринна клітина</u>
Плазматична мембрана	2	5
Мембрана гранулярного ЕПР	35	60
Мембрана гладенького ЕПР	16	1
Мембрана апарата Гольджі	7	10
Мітохондрії		
Зовнішня мембрана	7	4
Внутрішня мембрана	32	17
Ядро		
Внутрішня мембрана	0,2	0,7
Мембрана секреторних пухирців	не визначено	3
Мембрана лізосом	0,4	не визначено
Мембрана пероксисом	0,4	не визначено
Мембрана ендосом	0,4	не визначено

Еволюція еукаріотичної клітини

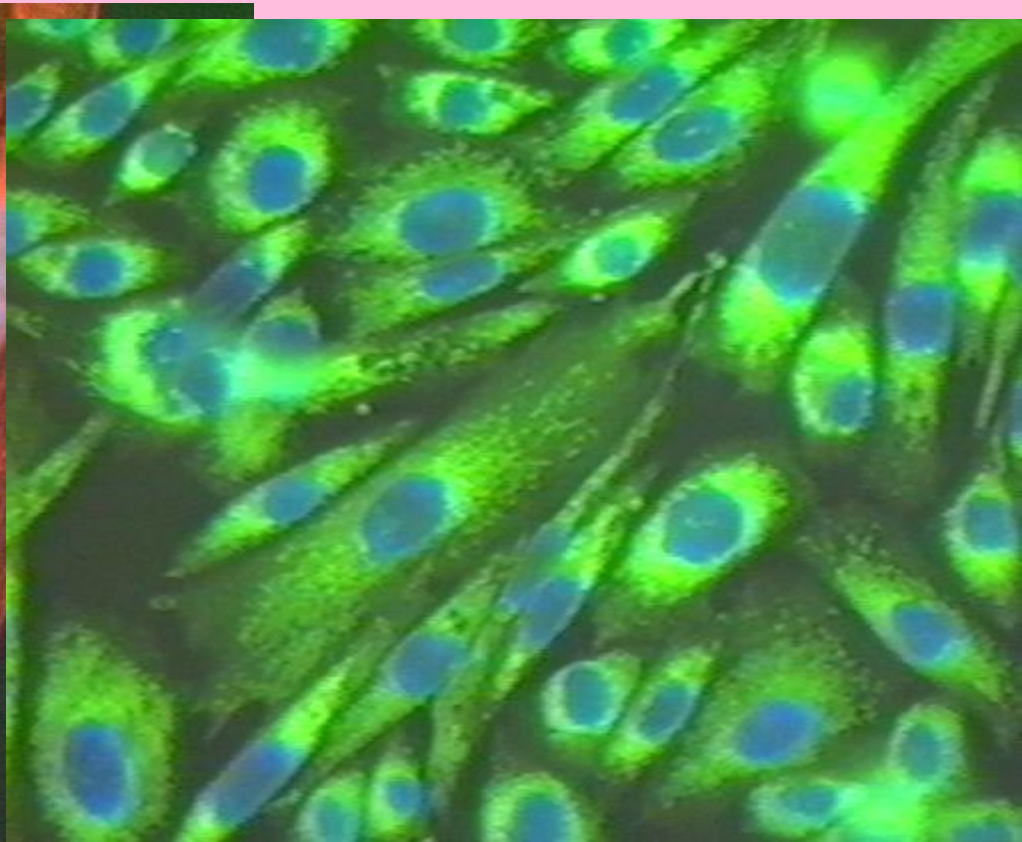
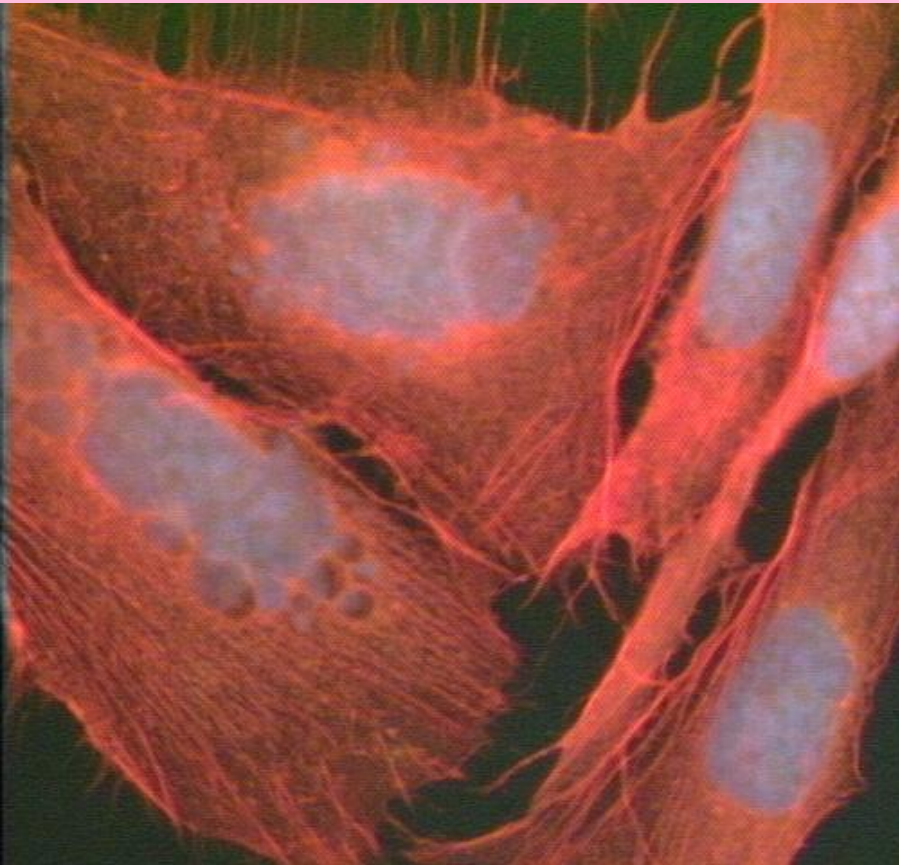

Імовірний еволюційний шлях утворення ядра та ЕПР

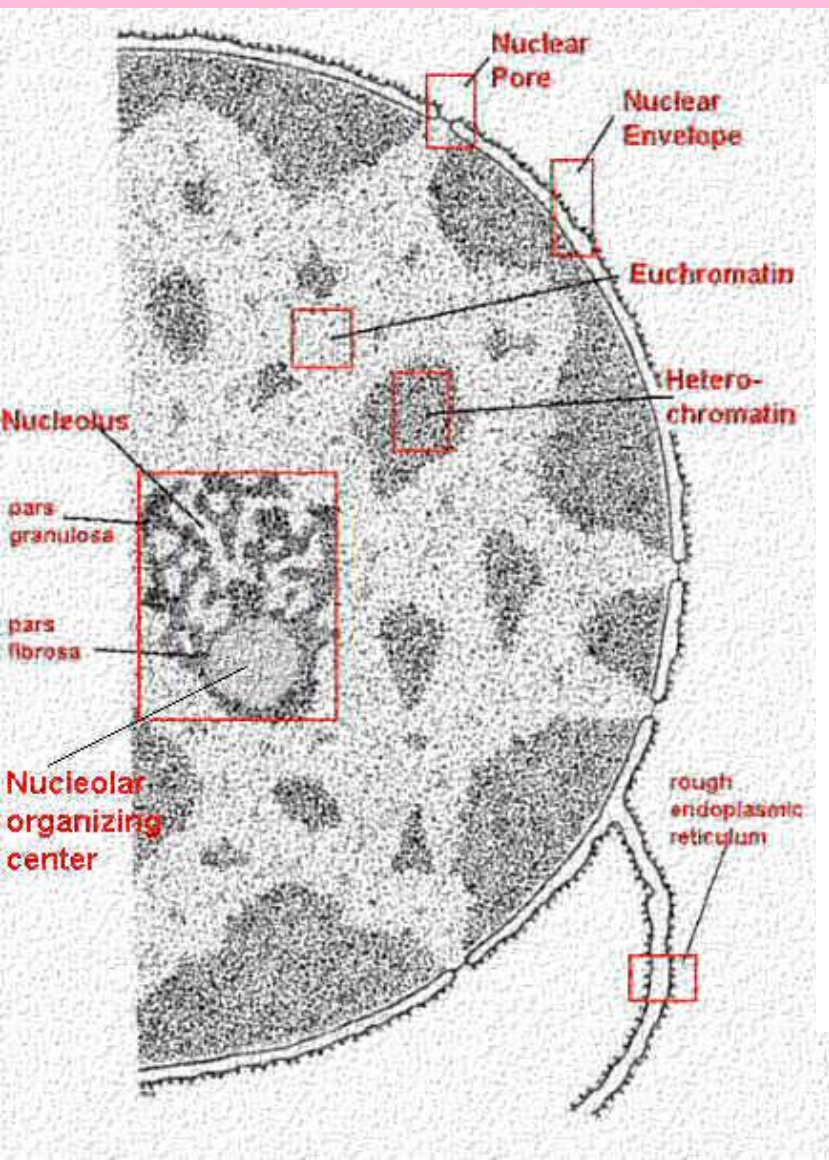

Імовірний еволюційний шлях утворення мітохондрій

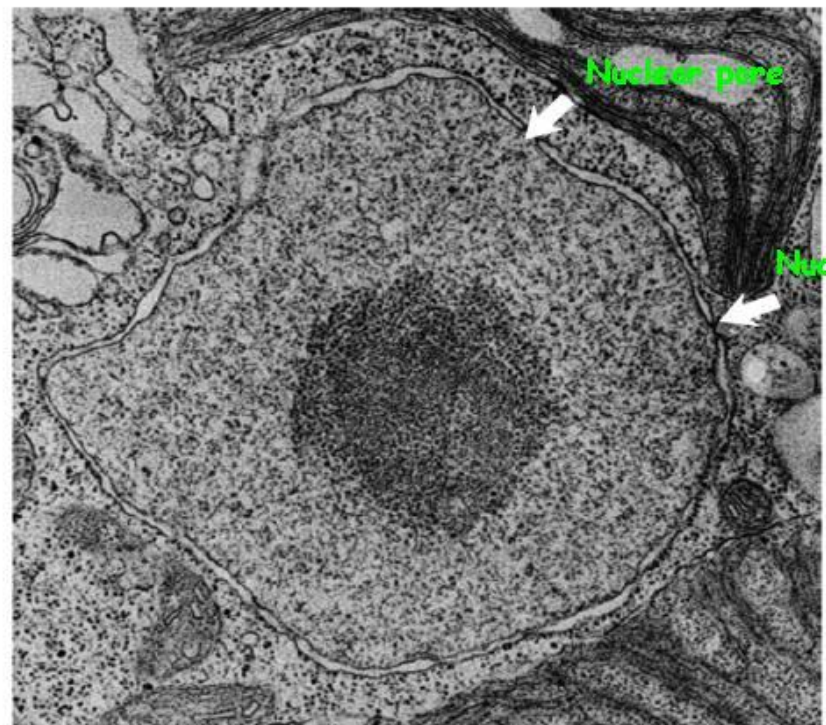
Ядро в клітинах

Електронограма ядра

Cell nucleus

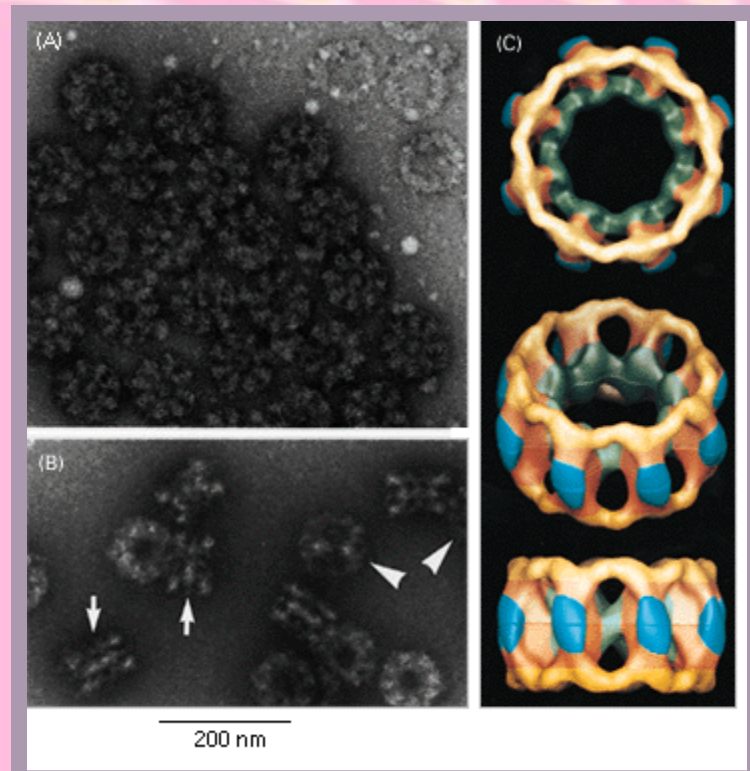
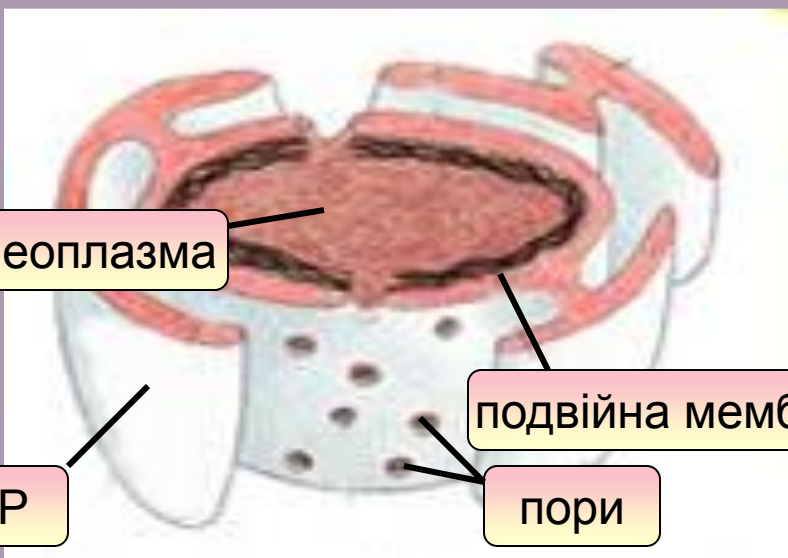

0.5 μm

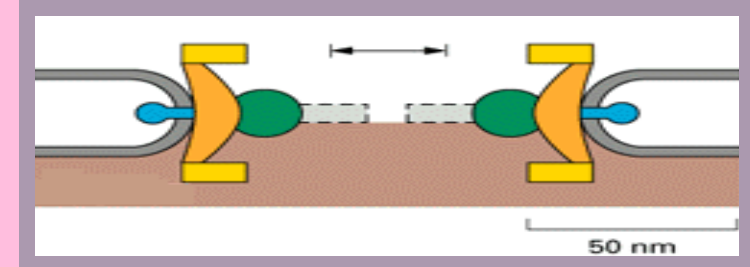
Ядро

Електронна мікрофотографія ядра

Ядерний поровий комплекс

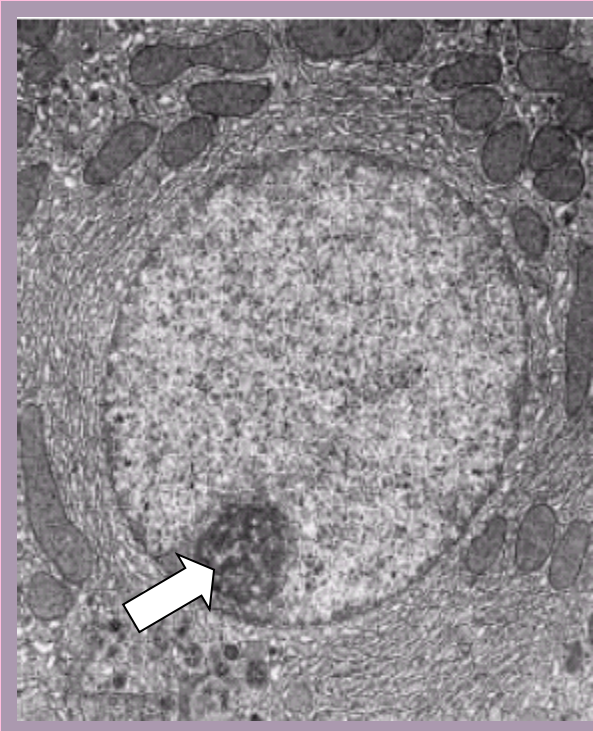

Ядерні пори

- Внутрішній діаметр 80-90 нм,
- Молекулярна маса -50-100 млн
- Поріві тунелі заповнені поровими комплексами з трьох компонентів:
- порових кілець, центральних спиць та центральної гранули.
- Поріві кільця – білкові діафрагми, що складаються з 8 субодиниць. Від білкових гранул порових кілець до центру пори відходять тонкі фібрили до центральної гранули

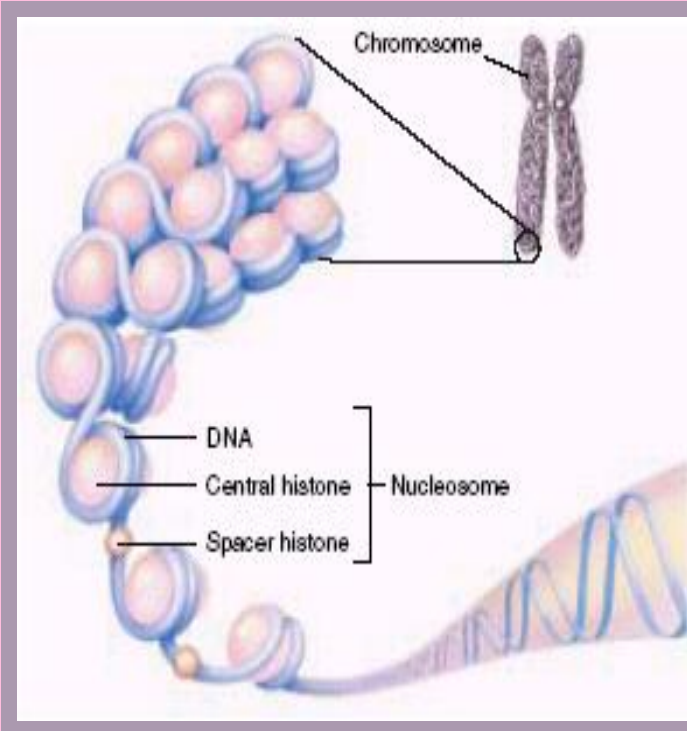
Ядерце та хроматин

Ядро з ядерцем

Хромосома

Структурна організація хроматину

Хроматин

- Еухроматин представлено ділянками хромосом, що зберігають **деспіралізований стан** в ядрі

- Гетерохроматин – ділянки хроматину, що перебувають у конденсованому стані протягом всього клітинного циклу.
Конститутивний гетерохроматин міститься в обох гомологічних хромосомах.
Факультативний гетерохроматин тільки в одній гомологічній хромосомі.

Структура та функції ядерця

В зоні ядерця є:

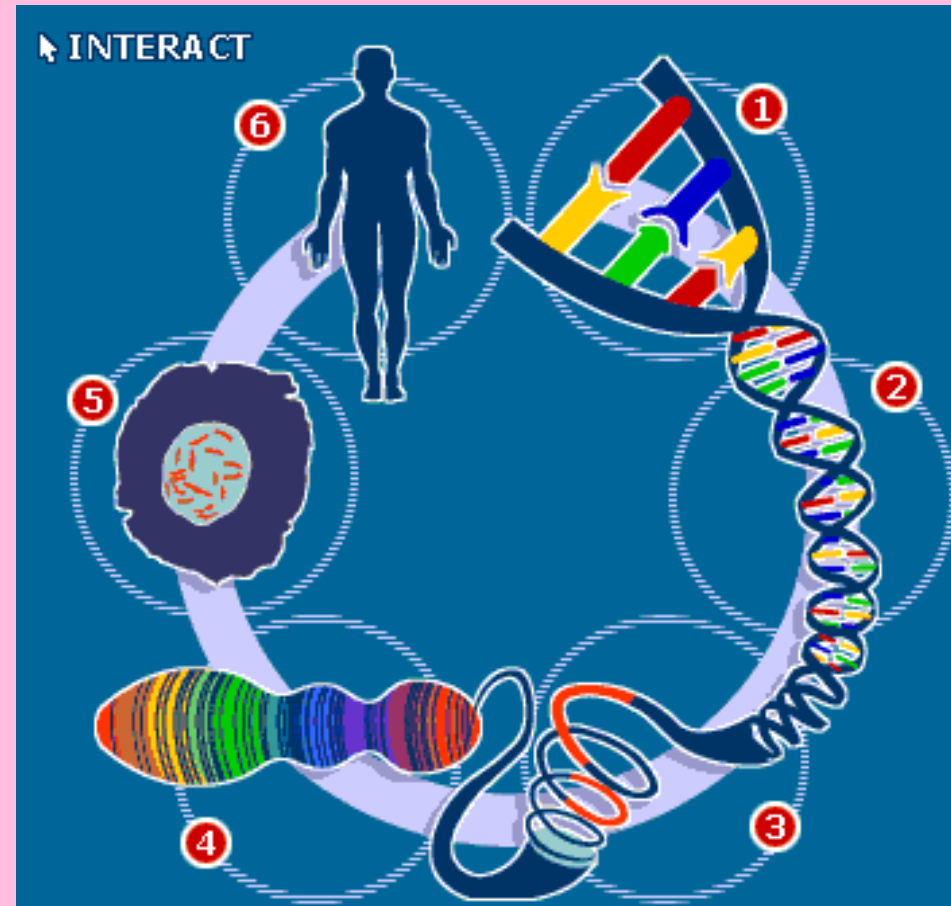
- 1) Фібрилярний компонент, що слабко забарвлений (містить ДНК з ядерцевого організатора)
- 2) Гранулярний компонент (попередники малих та великих субчастинок рибосом)
- 3) Щільний фібрилярний компонент, складається з РНК-транскриптів.

Функції:

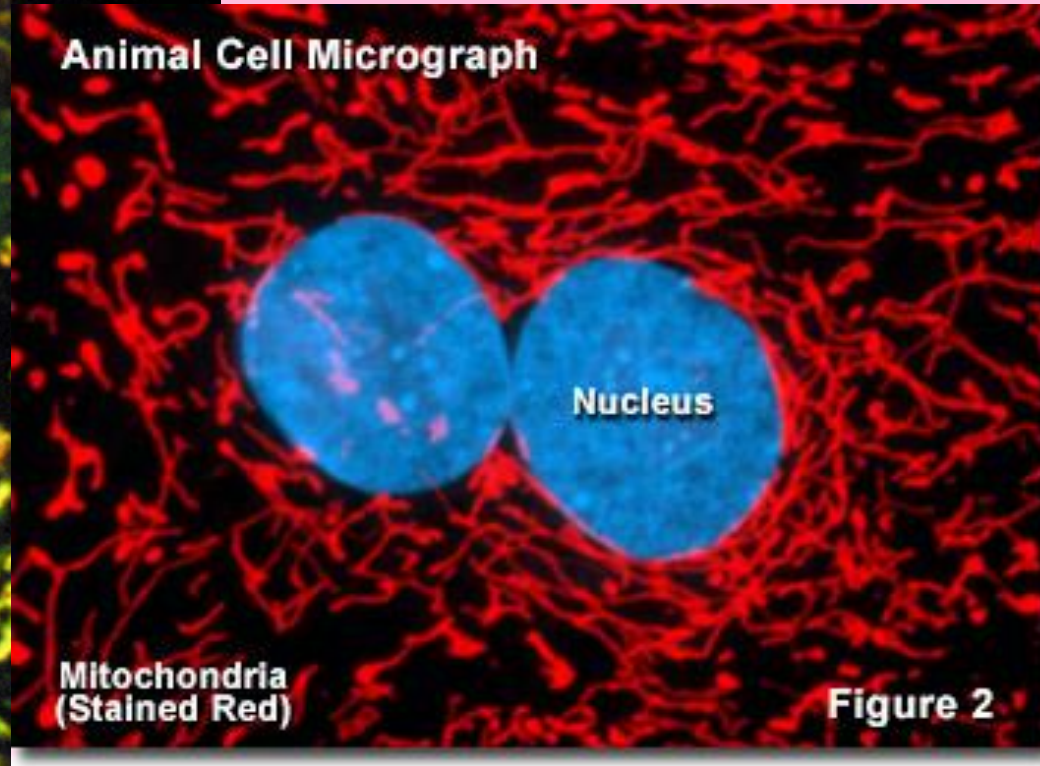
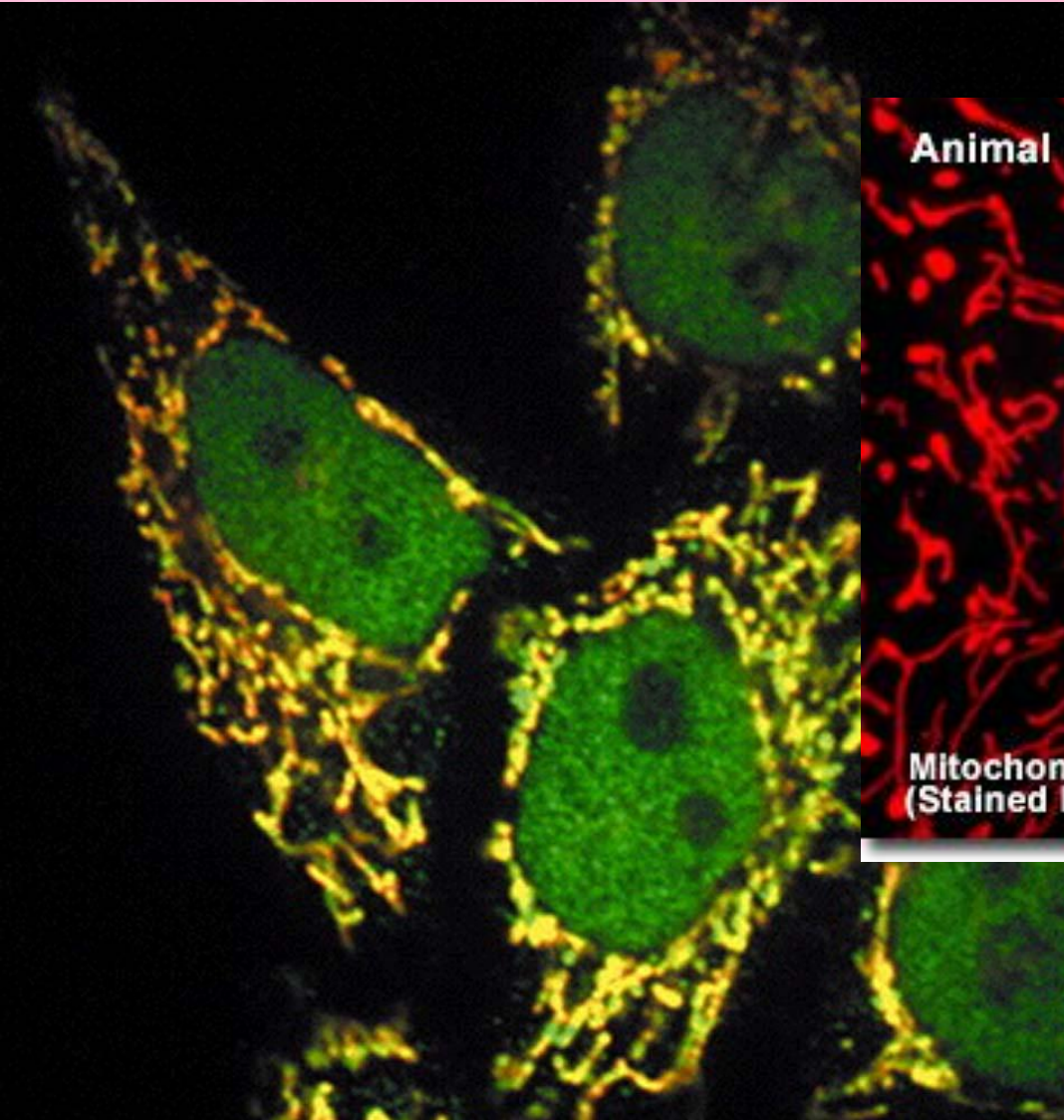
- 1) Синтез рРНК
- 2) Формування великих і малих субчастинок рибосом

Функції ядра

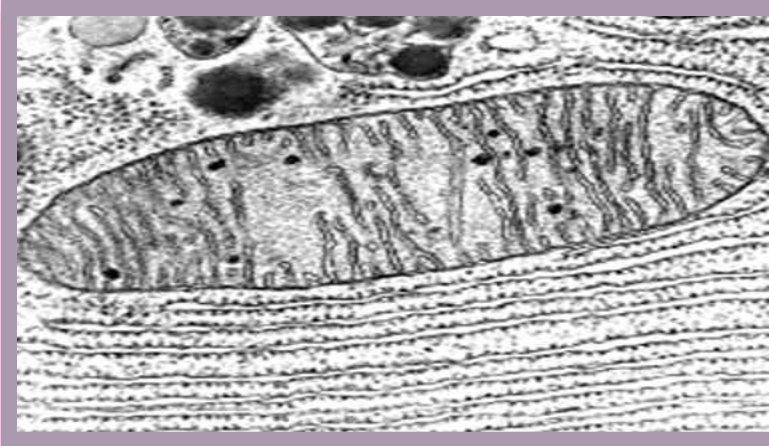
Регуляція всіх процесів, що відбуваються в організмі

Ядро і мітохондрії

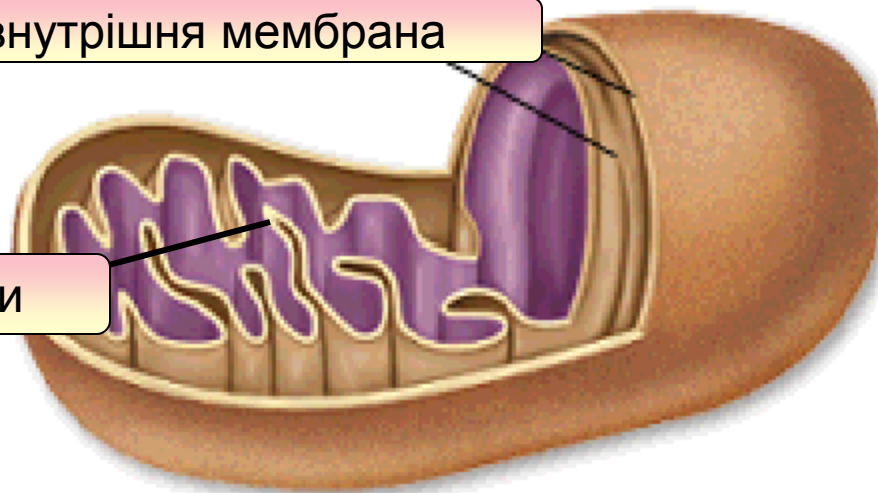
Мітохондрії

зовнішня мембрана

внутрішня мембрана

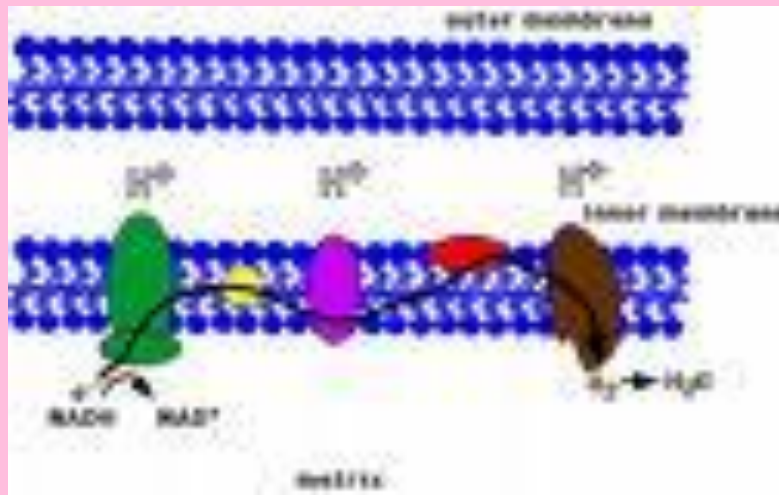
кристи

Внутрішня мембрана мітохондрії

- У внутрішню мембрану мітохондрії вбудовано білки трьох типів:
- 1) білки-каталізатори окислювальних реакцій в дихальному ланцюзі;
- 2) АТФ-синтеза
- 3) транспортні білки.

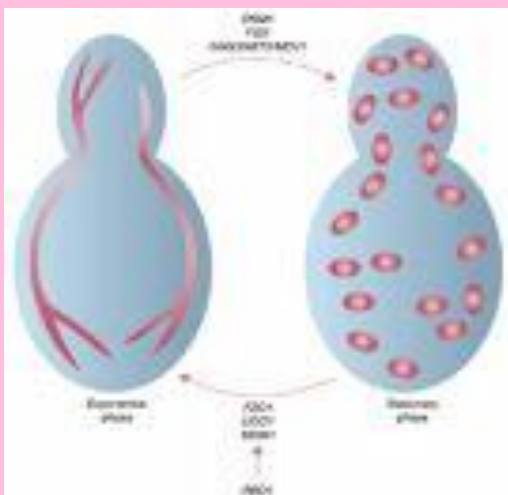
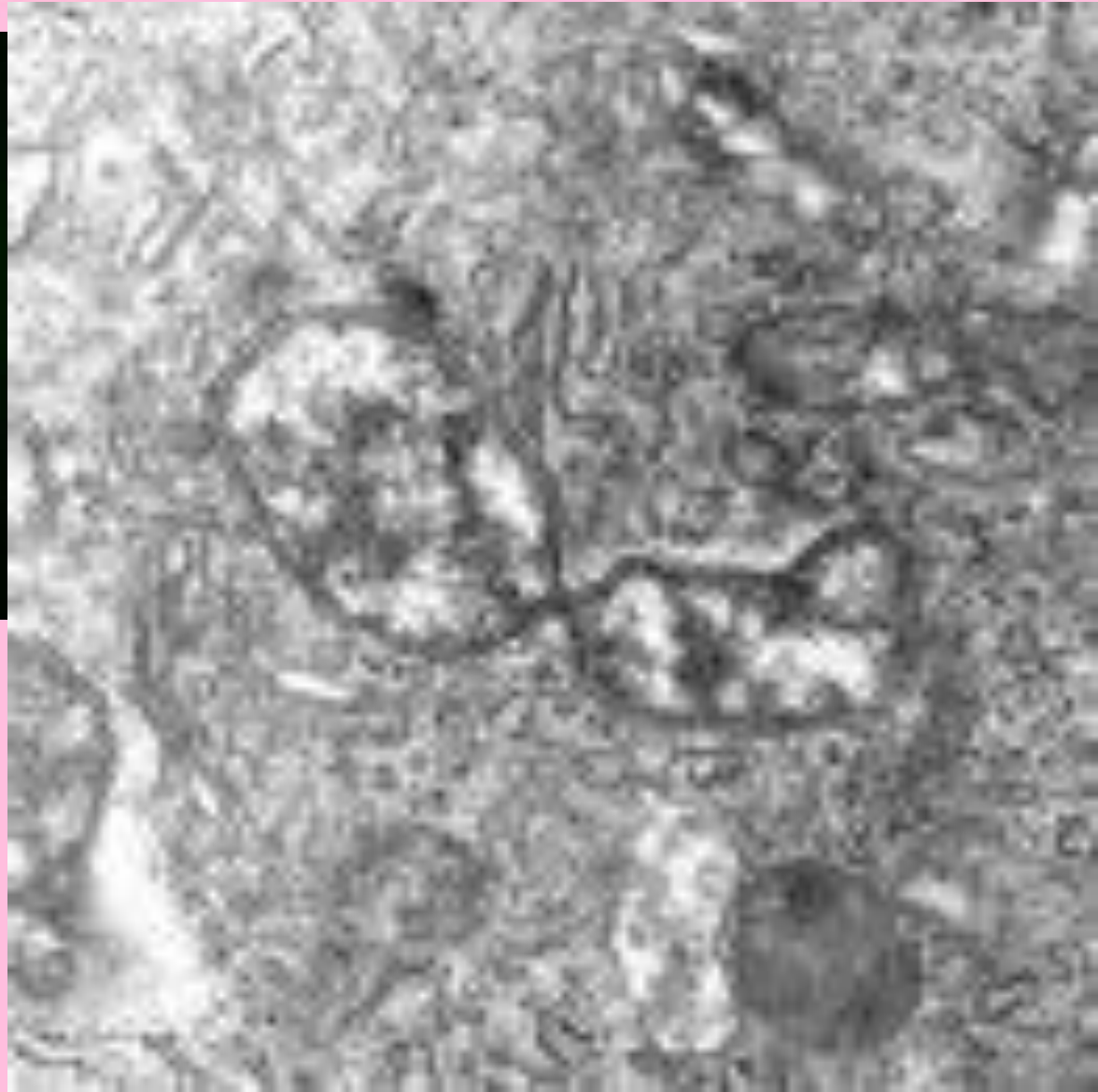
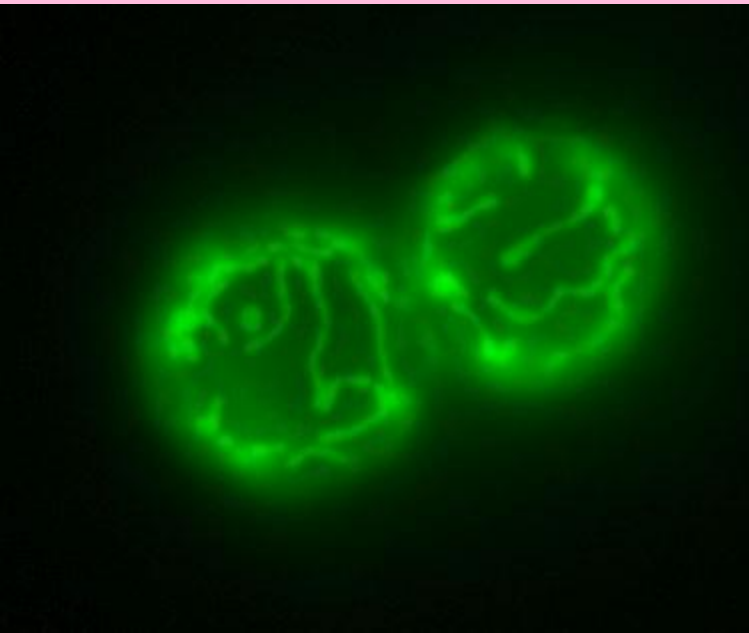
Амеба *Pelomyxa palustris*

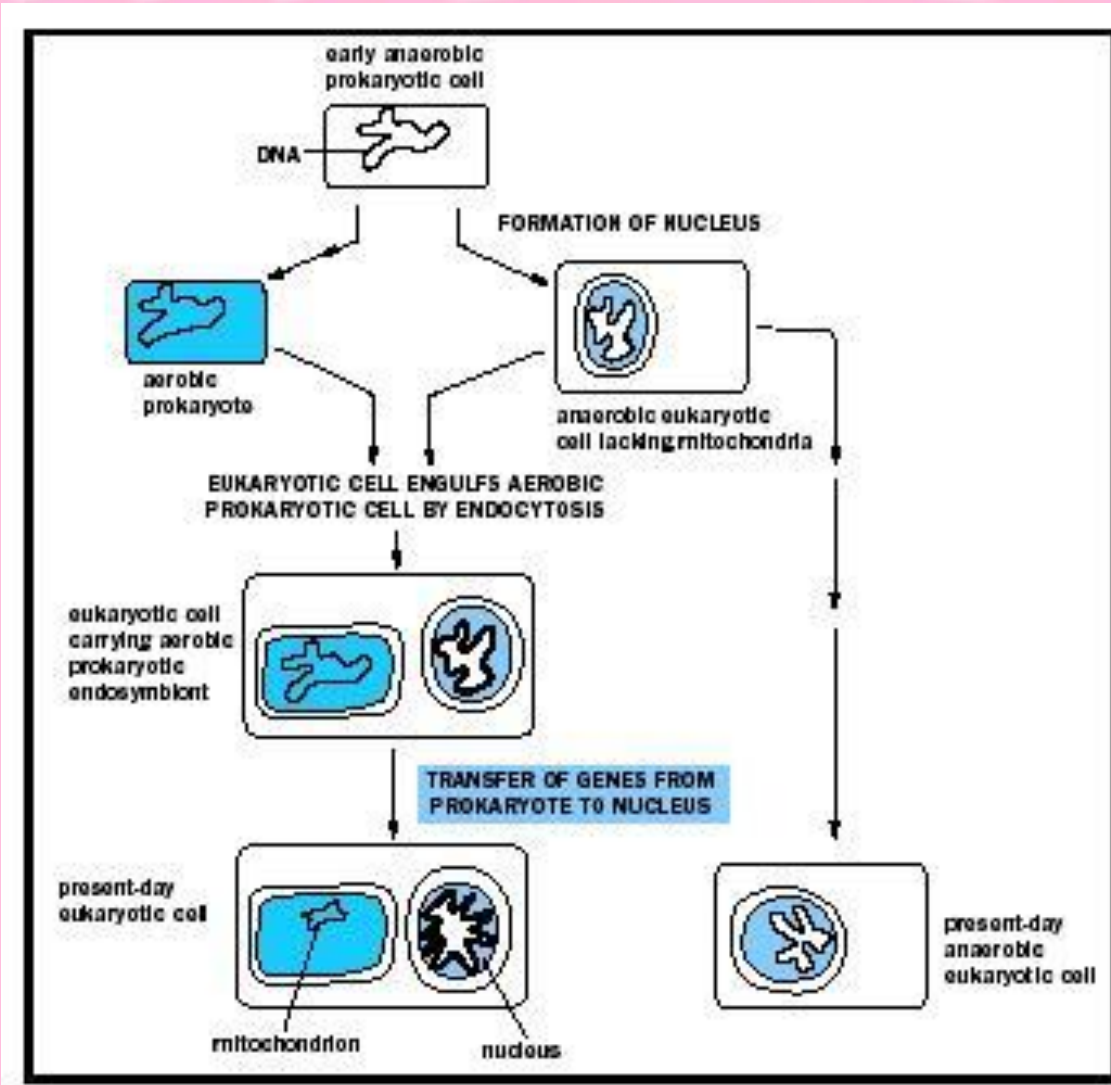
- **Не має мітохондрій**
- **Співіснує з аеробними бактеріями**

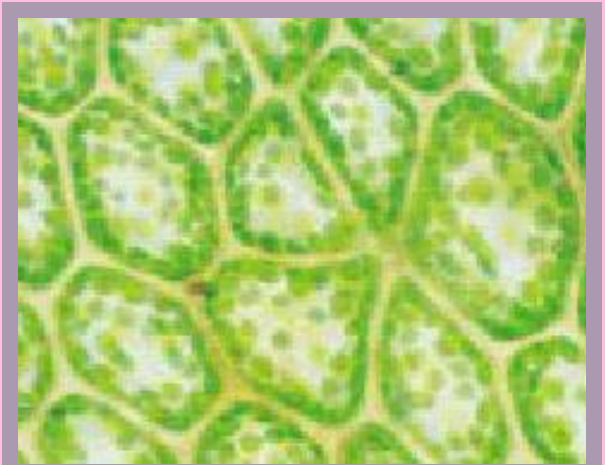
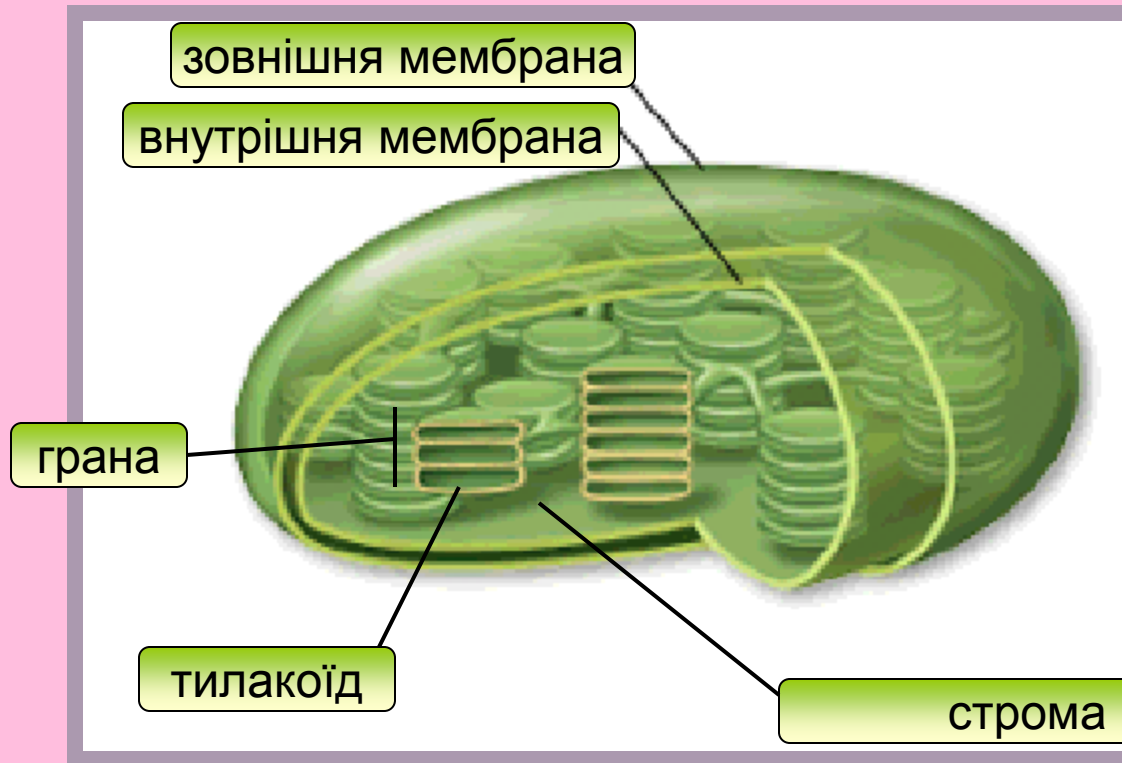
Поділ мітохондрій

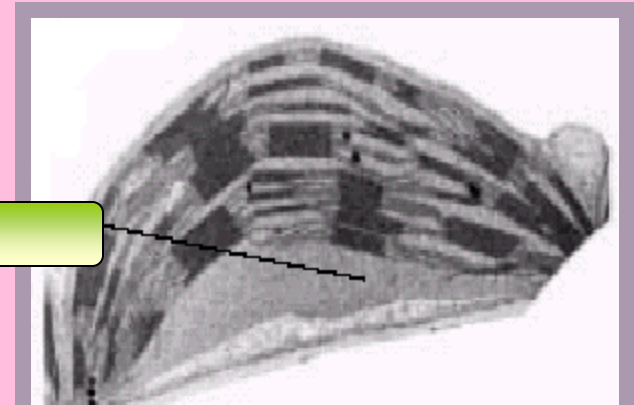
Походження мітохондрій

Хлоропласти

Хлоропласти в клітинах

Електронна мікрофотографія хлоропласта

Суанопhора paradoxa

- Вступає у симбіоз з ціанобактеріями